

JOHANNES

1952
Október

a „**Harangszó**”-val
A Szétszórtságban Élő Magyar Református Egyház Lapja

5. év
10 szám.

„Szükség néktek újonnan születnetek!”

Az Isten — közvetlenségből kihangzó szó hirtelen — fényoszlop a nikodémusi Sötétségben... és, az egyetemes Sötétségben.

Szemek vakulnak; szípkörök gondolatok pernyére foszlanak; nagy elszánások kinos tehetetlenségbe merevednek. Pörre veikezett a lélek: meztelensége, didergő bénultság; ereje-vesztettség, a nagy lázadások pokoli keserve. Nincs közönsége, hogy megértse-emelje vagy, megneerte s gázoljon rajta. Tegnapja sincs a hivatkozásra, az indokolásra...

Csak Mostanra van...!
Csak Istene van...!
Mert szólt az Ur...!
Most szólt...!

Ki hallja a Szót? Kire omlik rá Fény? Ki hangosodik, ki fényesedik Tőle? — A hangoskodók, a fényesedők...? A Révbe-futók vagy érkezettek...? — A nagy dühödések lázaiban tántorgók, rögeszmék bilincseiben vergődők...? Mámorosok vagy józanok...? — Sikeresek vagy Vesztesek...?

Mindegy...!!!
Semmiből teremtetni: újra...!
Semminek lenni: Isten előtt...!
Minden ez, ez a Minden...!

„Oh, nyomorult, foglyok...!
Istenhez kiáltatok!
Nagy bizodalomban,
reménységben legyetek.
Azki kézbeadott, majd az:
megszabadít...!
Szemetekkel meglátjátok!”
(Szegedi Kis István 1566.)

Az újjászületés szabadsága ez; a teljes rabságban. Nem szól példának tanulságnak. Lehet-e példázni-tanulni-tanítani: sebek fakadását, ég-föld szakadását...? — Csak élni lehet ezt... élni a rabságot és a szabadságot. Ország — nép teste szaggatását élni... az egyetemes gyötörtetést... s az Istenhez — kiáltás szabadságát...!

S megjön-megjött a kiáltó Szó! Századok mélyéből szakadt föl: ösi-új megszólalás. Nem tételekkel terhes, de erővel-teljes, nem meggyőzésről beszél, hanem a mindent-elkezdésről. A vak-sötétben világos minden, és mindent ki kell mondani... és a Kimondás: születés...!

Nincs gátoló-közvetítő elhatárolás: ég s föld között. Minden: a Mondanivaló. A kimondás elfojthatatlan ereje szótáraztatja prédikálóját: a Szót... Új temploma az ég Sátora s ereje lebírja a véres-parázsló-üszkös valóságot. Szólják a Kiszóltottak, kik Mélységekből jöttek: egy nép lelkéből, melynek sírja megnyílt, hogy megnyíljon számára az...ég.

„Az sok romlásoknak országát” járják; „az fertelmes bűnök mögvalásának” török útját; látva-látatván „az kevélyek aláhaji-gálásában... az szegények felemelésében, az haragvó... az kegyelmes Isten egyedülseges dicsőségét...!”

Az egyetemes magyar töredelemnek e Krisztusban közvetlen megszólalásából épül Isten országa: a romokon és a sírokon — a Semmi-ből. A mindent-kezdés szabadsága ez „mindeneknek az ő nyelveken”: Sztárai, Magyarai, Bornemisza, Dévai, Szegedi Kis, Erdősi Sylvester, Méliusz-Juhász, Károli, Szenczi

Molnár... magyar nyelven... a Balassien... „az mű nipiunknek beszédével...”

S ez a Szó: harcok, kemény. Nyers-kíméletlen őszintesége éles villám a Sötétségben. Zord erő, a zord időben. Magasba szökkenő morajló — vajdó valóságokból, és egyszerűen bizonyosság és bizonyosság. Nép-zsoltárja ez: éke a ci-comatianság; dallam-vonala egyenesen — meredek: fölfelé, és amit az égre fest, az a magyar élet gyökeréből sarjadott. Keservegyásza, felúj-jongó ünneplése: mindmegannyi hang és szín, ahány a megszólalás.

Ime a szabadság: az Istennek ajánlás személyes szabadsága.

„Az igaz ember hitből él...!”

Hívók szabad hite szolgált az Igazságnak: alkotó szellemiséget szabadított fel, amely az össz-magyarság szellemi életének éltető — fenntartó — nevelő: legjellegzetesebben állandó ihlető ereje lett.

S lett tiszta tudománya is; lettek intézményei; megvalósított erkölcsi-séget, jellemet; formált történelmet; indított s táplált-táplál irodalmat, művészetet.

Legbensőbb s állandó magatartása: az együvérendeltségből, az együtt-létezésből látni — értékelni, mind az emberiséghez, mind enmagához — magyarságához való viszonyait.

Az Istenhez — visszatérés teljes élménye nemcsak a szellem munkálkodására nyit végtelen tért, de eleve össze függésben élőknek látta sajátlagosságokat: mindenha az Alkoto dicsőségének szolgálatára-dicsőítésére rendelték.

A reformáltatás vagy reformálódás nem uniformizáltság vagy uniformizálódás. Az öröm-üzenettől örömgörögő szívek nem engedelmességeknek valamely futószalagra-vétel törvényszerűségeinek, éppen úgy mint ahogy nem lehetnének én-érdemtől fényesek sem.

A Krisztushoz térés: főlzabadosítás a szolgálatra, szabadság és ajándék.

„Kegyelmezek annak, akinek kegyelmezek...”

A személyes Isten szól személyesen. A kisistenek és nagyobbistenek nagy térdhódításának korszakában még személyesebben; a féligazságokból szított gyűlölködés túlteljesítőinek csak annál kizárólagosabban; a dantei-méretű, egymás húsátvértészándékát falóknak még kíméletlenebbül; hatalmi-tézi-sek ólomköpenyét hordozók talpai alatt még égetőbb parázssal; az újra s újra keményedős Fáraó-mánias szíveknek, csak annál keményebben; a számonkérőketnek még kérlelhetlenebbül; a szófor-gatás boszorkánymestereinek még vakítóbban; az Isten-gúnyolóknak még gúnyoltatóbban; a kiabálós-kirohanós hetvenkedőknek még torokra forrasztóbban; az áldozat érdemével cifrázkodóknak: minden érdemet elhamvasztó teljes Dicsőséggel...

E személyes szótól induló imádkozó szót meghallja az Ur! — Nem hallják meg a falak, mert a Fal törvénye az, hogy merev legyen, és közönyös legyen, és visszapattan-tós legyen; nem hallja meg az ön-

biztonság, mert a Biztonság törvénye az, hogy önmagával legyen eltöltve; nem hallja meg a felelőtlenség, mert a Felelőtlenség, törvénye az, hogy süket legyen; nem hallja meg a részvétlenség, mert a Részvétlenség törvénye az, hogy ki-mérüljön abban, amit testi szemek-fülek befogadni képesek; nem hallja meg az eleve-ítelő szándék, mert az Elfogultság törvénye az, hogy máglyának tűzét újra táplálhassa... Nem hallják és nem hallhatják meg sem a kisistenek, sem a nagyobbistenek, mert Törvényük az, hogy az Ur Tronusa felé és föléje törjenek, csak még elvakultabban, csak még megsiketültebb mohósággal, lehessenek és legyenek „a harag edényei...” az Ő teremő hatalmának teljes kiabrázolására.

Az imádságot meghallja az Ur! Csak az Imádságot hallja meg! Nem földrajzi helyek szerint, de mindenütt.

Nem Tegnap vagy Holnap, de Most...!

Nem én-igazságok szerint, de az Ő személyes-Igazság-voltában. Nem céljaink szerint, de Céljai szerint. Nem törvénynek engedve, de föltétlen Ur létében. Ezért függ kizárólag Tőle, hogy meghallgatja-e?

Az imádság maradéktalan-föltétlen alárendelés a Kegyelmesnek vagy Nem-kegyelmezőnek. A Tőle való rettegés elrettent minden más félelmeket, hogy szerethessük őt. Ő ereje mozdíthat hegyeket s országokat, s leronthat bennünk is kiterjeszkedett erőket. Előle senki el nem futhat, mert viszi magában egész önmagát: a felelőtlenséget is... mindenfajta érdemteleniséget.

S meghozza e látást is: az imádkozás: nincs ment ség, csak súlyosbító körülmények vannak, csak terhelő adatok vannak: nincs más összehasonlítási alap, csak az ő mértéke.

Mikor, hogyan és mit rombol s mit terem újra: az ő hatalma ez is. Hogy kik az igazak, és kik a nem-igazak: az ő végezése ez is. Hogy kik szenvednek-örvendnek Krisztusban és kik szenvednek-örvendeznek szenvedelmikben, ezt is ő látja csak. Hogy kik szenvednek-többet, még-többet vagy a legtöbbet, hogy kiknek rabsága valóságos gályarabság vagy mártírság, ezt is csak ő minősítheti; a versengők versengenek, az imádkozók pedig imádkoznak: imádkoznak-e a versengők, amikor versengenek? Imádkoznak-e az ítélkezők, amikor ítélkeznek?

Az imádkozásra nekünk van szükségünk, s nem az Istennek, mert „nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené!”

Isten lenne-e az Isten, ha nem így lenne? Lehetne-e „Hozzá” imádkozni, ha alkudozni lehetne Véle? Kérdéseket feltenni, és reklamálni?

„Mondja-e Készítmény a Készítőnek: Miért csináltál engem így?” — Bizonytal nem mondhatja: ezt sem.

Ime, innét indul, s idejut vissza a Jézusi szó.

„Szükség néktek újonnan születnetek!”

Tasztatás ez vagy Vonzás? Kegyelem.

Mindenható Örök Isten!

De különös a világ! Milyen kicsi a bizalma Istenben és mennyire a saját kívánsága szerint kívánja szólásra bírni az embert! De erőtelen a test és de hatalmas az ördög! Milyen lendülettel dolgozik e világ: az apostolai és bölcsői által! A világ a széles uton halad, ahol a hitetlenek járnak és csak azt veszi észre, ami nagy, hatalmas, szembe-ötölő. Ha csak erre gondólnék, már végem volna, hiszen elhangzott az ítélet.

Oh Isten, én Istenem! Légy velem ennek a világnak az okoskodásával és bölcsességével szemben. Te egyedül cselekedj, Neked kell cselekedned! Nem az én ügyemről van szó, hanem a Tiéd. — Ugyan mit számítok én, mit érek én a világnak e hatalmas uraihoz, fejedelméhez képest? De a Te ügyedről van szó, a Te igaz ügyedről Uram! Segíts meg, Örökkévaló, hűséges Isten! Nem támaszkodom senki emberfiára, mert mindaz hiábavalóság. Mindaz ami test, test az, és elmúlik, elhull.

Oh Isten, Isten! Nem hallasz engem, halott vagy? Nem, Te nem halhatsz meg, csak elrejtéd előlem orcad. Nem Te választottál ki engem? Nemde én magamtól sohase szálltam volna szembe ilyen hatalmas urakkal? Oh Istenem, jöjj segítségemre a Te szent Fiadnak a nevében, aki erőm és paizsom nékem; erősíts meg a Te Szent-Lelkodd!

Uram, hol vagy? hol rejtőzöl? Jövel, jövel! En magam szívesen itt hagyom az életemet, mint egy bárányt, mert igaz ügyről, a Te ügyedről van szó és én sohasem akarok megválni Tőled. Dőljön el a Te nevedben minden! A világ még akkor sem fog tudni erőszakot tenni lelkiismeretemen, ha ördögökkel van tele. És ha testem, a Te alkotásod, a Te kezeid munkája, össze is kell, hogy roskadjon, lelkem a Tiéd, a Te tulajdonod és Hozzád tartozik mindörökké. Amen.

Oh Istenem, segíts meg engem! Amen.
Luther imádsága a wormszi diéta (1521.) idején.

(Luther esténként, fennhangon szokott imádkozni. Ezt a szokását a wormszi birodalmi gyűlés idején is megtartotta, ahol V. Károly császár jelenlétében kellett álláspontját, illetve a reformációt megvédenie. — Az imádság szövegét Felix Kuhn: Luther című munkája első kötetének 511-12 oldaláról vettük. A szerző szerint a szöveg minden bizonnyal hitelesnek tekinthető.)

Tanítások...

„A görög nyelvnek alapos megismerésével kezdtek megismerni az Új-Szövetséget is, amelyet szintén görög nyelven írtak az apostolok. Ebben a könyvben volt elrejtve a reformáció. Istentől ihletett lelkek, akiknek lelki szomszágát a világias egyházi vezetők, főpapok és pápák nem tudták kielégíteni, most ittak az örök életnek vízéből, amelyből, aki iszik, meg nem szomjúhozik. Megismerték ezek a látnoki lelkek, hogy Krisztushoz és Istenhez... a szív töredelmével, a lélek tisztaságával, és gyermeki bizodalommal kell közeledni. S amikor erről meggyőződtek, lehetetlen volt, hogy ami igaz azt ne szólják, és előállott 1517-ben Wittenbergben Luther, majd Zürichben Zwingli, kevéssel később 1536-ban Genfben Kálvin, hirdetvén Istennek hamisítatlan igéit.

Főképpen Zwingli és Kálvin visszavezette az egyházat arra az ősrégi tiszta alakra, amelyen volt a

keresztyénység, megindulásakor. Ezért reformáció ennek a mozgalomnak a neve; mert a reformáció latin szó, azt jelenti, hogy visszaalakítás visszaalakítás az egyháznál arra az életerős, hitben szilárd, istentiszteletben egyszerű, jellemében tiszta formára, amelyet az őskeresztényeknél az újszövetség előadása szerint találunk...

A református vallás.

Eppen abban van a reformáció jelentősége és gyökere, hogy Krisztushoz, az evangéliumban hirdetett és lelkekben szállást vevő Krisztushoz vitte vissza az embereket. Egybekapcsolta őket azzal a lelki közösséggel, amely a Szentlélek kitöltése után az apostolok köré seregelt. A mi református vallásunk nem Kálvinnal kezdődik..., hanem kezdődik az első pünkösdi ünnepével...

Szentírás.

Mi reformátusok, hit és erkölcs, tekintetében egyedüli forrásnak a Szentírást ismerjük el mindenféle hozzáadás vagy belőle való elvétel nélkül. A Szentírás Istentől ihletett és teljesen elegendő az idvességre tartozó dolgokban: nem szükséges hozzá sem hagyomány, sem semmi más... bizonytalan származású irat.

Egyedüli közbenjáró.

Imádkozni csakis a Szentháromság egy örök igaz Istenhez lehet és szabad. Egyedüli közbenjárónk pedig az Ur Jézus Krisztus, aki az Anyaszentegyháznak a Feje, és aki által igazgat a Mennyei Atya mindenedet.

Vallás-szabadság.

Az Evangélium szellemétől vezetve Erdély az összes államokat megelőzte, amikor 1568-ban teljes vallásszabadságot hirdetett, megelőzőleg szabadságot adván az evangélikus (1557) és református (1564) vallás követőinek. Ezek a református alapelvek magyarázzák azt is, hogy hithős elődeink nem engedték az ország jogainak csorbítását. 1604-ben az önkényes fejedelmi rendelkezés által s Bocskai vezérletével fegyvert fogtak. Amikor pedig a bécsi békével a vallásszabadság is az ország törvényeibe iktatott, ettől fogva, annak megsértését is, mint az alkotmány megtámadását tekintették. Bethlen Gábor, I. Rákóczi György és a későbbi szabadsághősök ezért a vallásszabadsággal kiegészített alkotmány biztosításért harcoltak...

Dr. Erdős Károly.

Gályarabok.

I. Lipót elhatározta a protestánsok kiűztését. 1674-ben törvényszék elé idézték az összes protestáns papokat és tanítókat, összesen 336-at. A vád ez volt: részvétel a király elleni lázadásban; cimborálás a törökkel; a római katolikus egyház ősárlása. A vádlottak hiába bizonyították be ártatlanságukat, valamennyiüket halálra ítélték: jjesztésül. Nem sokkal később u. i. kihirdették előtűk, hogyha áttérnek vagy kivándorolnak, vagy lemondanak papi hivatalukról, akkor a király megkegyelmez nekik. Kilencvenketten nem voltak készek sem hitüket, sem hivatalukat, sem hazájukat elhagyni. E hitvallókat börtönbe vetették, éhezették, korbácsolták. Negyvenegyet egy év múlva útnak indították Nápolyba, és őket egyenként ötven aranyért gályarabokként eladták. Hatan behaltak szenvedéseikbe. Kilenc hónapi szenvedés után Ruyter Mihály holland tengernagy szabadította ki őket. A tengernagyot egy nagy győzelme után ki akarták tüntetni. Ekkor ő ezt mondta: „Adják nekem azoknak a magyar testvéreimnek életét, akik hitükért szenvednek vártanúságot a gályákon.”

(Sárosi-patak, 1526) Csatos szürke baktat az úton. Lovasa se különb. Pedig már nincs sár. Alszik vagy fáradt? Ahogy elnézem, nem tudom megmondani.

Ilyenforma kedvesezgett, fáradt lovasat és rogyant gyalogost sokat lehet látni mostanában. Ván-szorog haza Mohácsról, aki életben maradt.

Nagy batyut cipel mindegyik a hátán láthatatlanul, 15.000 halott terhe ez. Üvöltés és hörgés, ágyú-dörgés, lovak dübörgése nem hagyja pihenni fülüket. A halottakkal beterített mezőt úgy is látják, ha szemüket behunyják. Nincs menekvés. Abban a csatában élete végéig benne él, aki ott volt.

A fáradt lovas a ferencesek klastroma kapuján zörgött be. Egy pillanat múlva furcsa látvány a néző előtt. A barátok ülben szedik le örömlükben a lóról.

Mindenki kiabál, akár látja, akár nem.

— Megjött Sztárai Mihály! — visszhangzanak a boltívek.

Sztárai Mihály Pálóczi Antal főispán udvari papjaként ment el a vészes csatába. Ura odaveszett, — a sereg nagy része is.

Új élet kezdődik.

A klastrom élete éppen úgy megváltozott, amíg odavolt, mint az övé. Breviárium, mise, feleltések intése, jócselekedetek, nem tudják megnyugtani többé a rend tagjait, őt sem.

Sátorlajúhelyen a reformált hit tanítása színtel prédikál egy idő óta Siklósi Mihály. Atjárnak hallgatni. S hogy megérinti őket Isten szava, úgy lépnek ki sorba a szerzetből.

Sztárai még marad. Legtöbb idejét Dávid zsoltárainak olvasásával tölti. Már a sajátjának érzi mind egyiket. Ő az aki hívta Istent, hogy pereljen perliével; ő az, akit a nagy csatában sok ellenség vett körül, s Isten csodásan megóvta; ő az, aki kiállt Istenhez, s meghallgatta. Hitt, mégis vétkezett s kegyelmet talált. Egészen eggyé lett a zsoltáráról.

Munkája közben, áhitata alattMely igen jó az Ur Istent dicsérni, egyre többet dúdol egy új éneket. Felségednek, én Uram énekelni, üdén hangzó dallama van.

Amikor ez a hitvallás megfo- És mindenütt a világon hirdetni. galmazódott benne, hite újból meg-Csudaképen én vigasztalást vészek, erősödött, de feloldott minden kö-Cselekedetire hogya tekintek, teléktől, tehetől is. Már nem kö-Kezdek munkájában örövendek, tölte semmi a régi egyházhoz sem. Teremtőmnek, Megváltomnak énelek. Rövid idő múlva kilép Kopácsi Ist-Vallást teszek minden emberek előtt, vánnal együtt. Ahogy ő ott hagy-Istent, hogy az Isten igaz mindenek fölött; ják a rendet, az meg is szűnik. Államisságot soha sem cselekedett, hagyomány szerint 1531-ben márMint Köszikla, ő ad nagy erősséget. református iskolát alapítanak, o a sárospataki kollégium őse.

Ezek

A nagy vész prófétái képpé érlelődik benne. Ugy látja már a „nagy temető“-t, mint Ezékiel. Csontok, borított mezők felett neki hangzanak a szavak:

— Nemde, megélednek-e ezek a tetemek?

— Uram Isten, Te tudod!

— Prófétáld e tetemek felett és mondjad nekik: Ti megszáradt tetemek, halljátok meg az Ur beszédét! Így szól az Ur Isten: Imé, én bocsátok ti bűnök lelkét, hogy meggyógyuljatok.

A prófétai látás Mohács vidékére űzte. Igéjének holt lelkek elevenedtek meg. Tolna, Ba-

1544-től 51-ig 120 gyülekezetet reformált. Micsoda óriási méretű evangelizáció, milyen hatalmas ébredés volt ez! Hogyan csinálta? Hegedűs az éjszakában.

Este, a templom dörömbjén (dombján) hegedülni kezdett. Valamikor Olaszországban tanulta, mint fiatal szerzetes. Páduában. Játszotta és énekelte azokat az énekeket, amelyeket zengő magyar ritmusba ő szerzett, Dávid zsoltárai alapján. A határból hazatérő, pihennivágyó parasztokat, fáradt jobbágyokat minden csendes estén zsoltárok hangja fogadta. Hatalmas szép hangja végighömpölygött az utcákon, behatolt a kis kunyhókba. Zsoltár mellett aludtak el buksi gyerekek, bohó ifjak, ki-merült öregek.

Templomba sorba jöttek az esti hallgatók. Nappal már arcáról megismerni őket. (Nevüket megörizte laskón és Tolnáan egy török defter: adórajstrom.) Az adófizetőkét külön, a szegényeket szintén. Az utóbbiak között van Mihály diák neve, és Sztárai Mihály.

Amig gyülekeznek a templomban, Sztárai már új éneket énekel. Az ének szava megérinti a szíveket. Nem nehéz már nekik prédikálni.

Itt ülnek egymás mellett. Kendős Ferenc, Csák Gergely, Bors Adám, Csika Benódek, Borkás Ambrus, Matkó Orbán, Bakó Imre, Gázó János, Halász Máté, Furus Pál, Katona Egyed, Anka Miklós. Seregestől töltött mindig a környék népe is, nincs ebben a templomban különbség szegény és gazdag között. Csak egyben különböznek egymástól, férfiak, gyerekek, asszonyok: ki van közelebb Istenhez, ki vágyik Igéje után szomszabban, ki tud hinni abban az ismeretlen tanításban, amit ez a pap mond.

Ki hallott bollog embert énekelni? A Sztárai gyülekezete ilyen volt. Tudja-ema a gyülekezet olyan boldogan énekelni az ő éneket, hogy átforrósodjon a szíve és tündökljön az arcán az öröm, amikor mondja:

Szent nevedet dicsérve magasztalni, Megújul talán valamelyik falusi

Magyaroknak magyarul, horvátoknak horvátul prédikál Sztárai. Ha azt hirdeti, hogy estére komédiát játszanak, tele van a csűr és a környéke is. Az ő színháza nem egyéb, mint vidám, sokszor gúnyolódó nagy evangéliumi tanítás. Még az is nevet, akinek a kárára történik. A címe: „Az igaz papság

Hegedűvel, orgonával zengetni, Minden éneklő szerszámmal tisztelni.

Egy-egy hitvallás minden ének, amit tanít. 8—10 verse van. Végig mondják valamennyit boldogan.

A színpad sem marad ki.

Magyaroknak magyarul, horvátoknak horvátul prédikál Sztárai. Ha azt hirdeti, hogy estére komédiát játszanak, tele van a csűr és a környéke is. Az ő színháza nem egyéb, mint vidám, sokszor gúnyolódó nagy evangéliumi tanítás. Még az is nevet, akinek a kárára történik. A címe: „Az igaz papság

nemcsak papokról szól ez, hanem az egész keresztyén élet tisztítását akarja elérni. Hogy az egyszerű ember is megértse, sok izes mondással fűszerezi: Nehéz a dér a békának. Aki urával pöröl, Isten annak orvosa. Aki sántával lak-ik sántulni tanul. Ha Krisztus urunk tanítványaival együtt a földön járna, korpázná (feddené) a pápista papokat a sok emberi találmányokért. Ugy megütik, hogy vacsorán éred Pilátust. Csak farkat sem csavarintasz, úgy is eljön. (Annyit sem kell hizelegned, mint a farkcsaló kutya.)

Heves, indulatos, tüzes, vitázni szerető, rajongásig lelkes tértitő Sztárai Mihály. Eppen ezért minél többen szeretik, annál dühösebbek rá ellenségei. Többször életére törnek. Néha a török is. Eleinte éjjel a barátai őrzik a lakását. Megtette, hogy kinyitotta éjjel az ablakot, egy boton kidugott egy tökört. Abban a pillanatban szétütköztek egy doronggal.

— Tudtam, hogy leselkedtek, — mondta nyugodtan s visszahúzódott.

Az utolsó nagy vita.

Utolsó nagy vitája és győzelme 1551-ben a Valpó-Vukovár környéki zsinaton volt. Bizonyított, érvét, tréfálkozott, hirtelen támadott. Ez alkalommal annyira lefőzte ellenfeleit, hogy azok félelmükben menekülést kerestek. Asszonyok bújtatták el őket teknők alá.

Ez a vita török tiszték és bírák jelenlétében folyt le. Tanított még Tolnáan, Pápán. Annak a 120 gyülekezetnek, amelyet munkatársaival alapított, püspöke is lett. Ezzel indult meg a déli vidéken az egyházi magasabbrendű szervezkedés. Pápán halt meg 1575-ben. Azon az egész vidéken, amerre járt, — tanított és evangelizált ma is modern eszközzel: énekekkel, zenével, igeláradással, szindarabbal, nyomtatott betűvel. S mindenfelé, ahol járt, élő gyülekezeteink vannak, még most is.

Gondolatok.

A reformáció ünneplése bizonyára sokak lelkében felébreszt az otthoni régi, hasonló emlékeket. Megújul talán valamelyik falusi kisvárosi egyszerű és bensőséges istentisztelet képe. Másoknál az iskolai, kollégiumi reformációs ünnepek hagyományai maradtak. Nem kevesen lesznek köztük olyanok, akiknél a híres budapesti protestáns napok gazdag tartalma műsora perog le ismét lelki szemek előtt. Ezrelv gyűltünk ott össze evangélikus és a kisebb egyházakból: baptista és methodista testvéreinkkel az ország minden részéből és együttesen adtuk hálát a mindannyiunk egy közös Urának, Aki nem csak 400 évvel előbb, hanem újból megújítja az ő egy, egyetemes Anyaszentegyházat.

Ez az évenkénti egybeseregülés, a nagyszabású ünneplések, — mint egyházi életünk annyi más áldott alkalmak, — ma már a múlté.

Ha a Jelenléteiben is átgondoljuk, nem tölt-e be bennünket végtelen szomorúság, elkeseredés, vagy a tehetetlenség égető érzése?

Ha bár mennyire is érthető ez, mégis baj, ha valaki ittragad ebben a levett, sötétlenlő lelkiállapotban! Biztosan elfelejtette, amit Jé-

R. 1.

17... az Istennek igazsága jelentetik ki abban hitből hitbe, miképpen meg van írva: Az igaz ember pedig hitből él!

18. Mert nyilván van az Istennek haragja mennyből, az embereknek minden hitetlensége s hamissága ellen, kik az igazságot hamissággal feltartóztatják.

19. Mert ami az Isten felől tudható, nyilván van ő bennük: mert az Isten megjelentette nekik;

20. Mert ami Istenben láthatatlan, tudnillik az ő örökké való hatalma és istensége, a világ teremtetésétől fogva az ő alkotásaiból megértetvén meglátatik úgy, hogy ők menthetetlenek.

21. Mert bár az Istent megismerték, mindazáltal nem mint Istent dicsőítették őt, sem néki hálátak nem adtak: hanem az ő okoskodásaikban hiábaválóká lettek;

R. 3.

21. Most pedig törvény nélkül jelent meg az Istennek igazsága, amelyről tanúbizonyságot tesznek a törvény és a próféták.

22. Istennek igazsága pedig a Jézus Krisztusban való hit által mindazokhoz és mindazoknak, akik hisznek. Mert nincs különbség.

23. Mert mindnyájan vétkeztek, és szűkölködnek az Isten dicsősége nélkül...

24. Megigazulván ingyen az ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való válság által.

25. Kik az Isten eleve rendelt engesztelő áldozatul, hit által, az ő véreben, hogy megmutassa az ő igazságát az előbb elkövetett bűnöknek elnézése miatt.

26. Az Isten hosszútűrésénél fogva, az ő igazságának megbízonyítására, a mostani időben, hogy igaz legyen ő és megigazítsa azt, aki a Jézus hitéből való.

R. 9. 15.—23. Mert Mózesnek ezt mondja: Könyörülök azon, akin könyörülök és kegyelmezek annak, akinek kegyelmezek. Annakokéért nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené... Mondod azért nekem: Miért fedd hát engem? Hiszen az ő akaratának kicsoda áll ellene? — Sőt inkább kicsoda vagy Te ember, hogy versengsz az Istenrel? Avagy mondja-e a készítmény a készítőnek: Miért csináltál engem így? Avagy nincsen-e a fazekasnak hatalma az agyagon, hogy ugyanazon gyuradékból némely edényt tisztességre, némelyt pedig becstelenségre csináljon? Ha pedig az Isten az ő haragját megmutatni és hatalmát megismertetni kívánván, nagy békességtűréssel elszorította a harag edényeit, melyek veszedelemre készítették, és, hogy megismertesse az ő dicsőségének gazdagságát az irgalom edényein, melyeket eleve elkészített a dicsőségre, mit szólhatsz ellene? ! ! !

zus Urunk mondott, amikor tanítványait elküldte prédikálni: „Imé, én elbocsátlak titeket, mint bárányokat a farkasok közé.” Így volt ez már az első keresztyénekkel, a római birodalomban, nemkülönben, a reformáció megújító munkássága között: Sztárai Mihály a Mohács utáni nehéz időkben sokszor naponta állott a halál révén, — s így van ez most is. A démonikus világ minden erejével igyekszik Isten egyházát megsemmisíteni!

De a történelmen végighúzódo eme nagy és állandó harcnak ez csak az egyik oldala!

A tanítványait itt e földön hátrahagyó, feltámadott Ur Igéjével biztat el az övétől: „Nékem adatott minden hatalom mennyen és földön. Imé, én titeket megáldok minden napon a világ végezetéig!” Ez az alapja az egyház minden reformációjának! Jézus Krisztus soha sem hagyja magára az ő népet, hogy azt külső ellenség, vagy belső zűlés, elfajulás megrontsa! Neki van hatalma és meg is cselekszi, hogy minden nemzedékben valóságosan éljen az ő egyháza. S minél sötétebb és kétségbeesettebb egyes korokban a helyzet és az istentelen hatalmak ereje is megújulni látszik, — annál jobban személtetik és tapasztalhatjuk Isten Fiának ezt az egész világra kiterjedő „minden hatalmát”.

A mai „új reformáció”.

Az elmúlt évek folyamán sok felémelő, bátorító hírt kaptunk csodálatosan megújult egyházi életéről. Bár az Evangélium hirdetésénél ma

azok a „modern eszközök” sem állanak rendelkezésre, mint Sztárai Mihálynak, — de ugyanaz az Ur cselekszik hatalmasan. A templomi evangelizációk és főleg a személyes bizonyoságtételek ezeket és ezeket értek és érnek el. Az egyre nehezedő körülmények között felismerték sokan eddigi Istennel komolyan nem törődő, csak a maguk hasznát, előmenetelét kereső, önző életüket. Olyan erővel történik ez a felismerés, hogy lemondva a szegény takargatásáról, nyíltan is megvallják sokfelé engedelmességüket és egyben bizonyoságot is tesznek a bűneiket megbocsátó és egész életüket csodálatosan megújító Ur Jézusról. Igen, „új reformáció”, az egyes emberek reformációja. Nem emberektől van ez, mint az előzők sem, hanem Isten mivel az ő kimondhatatlan irgalmából!

A Sztárai Mihályról való megemlékezéssel kapcsolatban érdekes az „új reformáció” jó híre éppen arról a vidékről meghallgatni, ahol vagy 400 esztendővel ezelőtt éppen ő volt az ugyanazon egy Urnak akkori szolgálója és eszköze.

A templomok megtelnek az istenteszteleteken! Összejönnek biblia-órákra, imaközösségi alkalmakra. Sok helyen tartanak biblia-iskolákat vagy éppen biblia-ismereti versenyeket, hogy az Elet Könyvét, meggyőzőtt életüknek egyetlen reménységét még jobban megismerjék. Hiszen abból maga az Urak és Megváltójuk szól, bátorít, erősít és vigasztal naponként! Családtagok,

KÁTÉ

X. Umapja.

27. Micsoda az isteni gondviselés?

Istennek mindenható és mindenütt jelenvaló ereje, melylyel mennyet és földet, minden teremtménnyel együtt, mintegy saját kezével fenntart és úgy igazgat, hogy fák és füvek, eső és szárazság, termékeny és terméketlen esztendő, étel és ital, egészség és betegség, gazdagság és szegénység, szóval minden, nem történetesen, hanem az ő atyai kezéből jön.

28. Mit használ nekünk Isten teremtményeinek és gondviselésének megismerése?

Azt, hogy mindennemű viszonytagságban türoök a boldogságban halálatosak, a jövőt illetőleg pedig, hűségess menneye Atyánk és Istenünk iránt jó reménységben legyünk afelől, hogy semmi teremtmény se szakaszthat el minket az ő szeretetétől, mivel minden teremtmény ugyanarra az ő kezében van, hogy

az ő akarata nélkül semmit sem tehet, sőt még meg sem mozdulhat.

A gondviselés közismert latin kifejezése: Providentia. Ez annyit jelent, hogy előre-látás és el-látás. Sokan vannak, akik vagy azért, mert a keresztyén értelmezésű gondviselést lehetetlennek tartják, vagy pedig azért, mert életük keserű tapasztalatai készítették őket elhamarkodott állásfoglalásra, a providenciát csak aképen hajlandók elfogadni, hogy Isten előre látja, de nem határozza meg az eseményeket.

A világmindenséggel kapcsolatban ahhoz a közismert képhez folyamodnak, amely szerint a Teremtő olyan, mint az órásmester. Megalkotta a nagy gépezetet s azután magára hagyta. Nap, hold, csillagok, előre meghatározott törvények szerint keringenek, világítanak, sugároznak, anélkül azonban, hogy az univerzum életében az Alkotó ereje állandóan jelen lenne. Ezzel az elgondolással hangsúlyozza a Heidelbergi Káté 27. felelete, hogy Isten mintegy a saját kezével fenntartja és igazgatja a mindenséget.

Nemcsak előre látta és látja a Kosmos (világ) működését, hanem akarja is. (Csel. 17:24-25: Az Isten, aki teremtette a világot és mindazt, ami abban van, mivel hogy ő mennynek és földnek ura, kézzel csinált templomokban nem lakik... Ő ad mindenneknek életet, lehetetet és mindent.)

A történelemmel kapcsolatban nem kevésbé elterjedt az a nézet, hogy a Teremtő magára hagyta az emberi nemzetséget. Az emberiség előre meghatározott törvények korláti közt szaporodik, pusztul, háboruszkodik, fejlődik; Isten mindent előre lát, de tevékenyen nem vesz részt a történelem folyásában. Nem vehet részt benne, mert logikánk ennek ellene mond. Ezzel a felfogással szemben hangsúlyozza Káténk, hogy semmi sem jön történetesen, hanem az ő atyai kezéből. (Annak bizonyosságául, hogy Isten Ura a történelemnek, kiki olvassa el a próféták könyveit.)

Saját sorsunk viszonytagságaival kapcsolatban csaknem mindnyájunkat megkísértett már, vagy kísért állandóan az a gondolat, hogy Isten

„provisit”, előre látta életünk változásait, de nyomorúságainkban nincs jelen. Visszavonult valahova a felhők fölé, talán az univerzum gigantikus életétől is távol és mi egyedül maradtunk. Ezzel szemben tanítja Káténk, hogy minden teremtmény az ő kezében tan, sőt az ő akarata nélkül meg sem mozdulhat.

Akik zsákutcába jutott életük miatt minduntalan „igazságot” kiáltanak az égbe és az „elrejtött” Istent idézik, szíveleljék meg János evangéliumának a következő üzenetét: „És amint eltávozik láta egy embert, aki születésénél fogva vak vala. És kérdezék őt a tanítványai, mondván: Mester, ki vétkezett, ez-e, vagy ennek szülei, hogy vakon született? Felele Jézus: Sem ez nem vétkezett, sem ennek szülei; hanem, hogy nyilvánvalókká legyenek benne az Isten dolgai”. (Ján. 9:3.)

Senki se kívánja tőlünk azt, hogy matematikus módjára bizonyítsuk be Istennek az univerzumban, a történelemben, vagy egyéni életünkben való állandó, fenntartó, gondviselő jelenlétét. Egy ilyen vállalkozás eleve sikertelenségre volna kár-

hozta, mert a vak is látja, hogy azon a körön belül, amelyben egyáltalán megismerhetünk, tapasztalhatunk, élhetünk, az embernek sokszor „megáll az esze”. Ezzel szemben a Kijelentésre és kinekinek a hitére hivatkozunk. Bizonyítás helyett kérdezzük: Hiszed-e, hogy Jézus a Krisztus és hogy Ő-érette Isten a mi szerető Atyánk? Ha hiszed, akkor a csillagokban megsejtet az ő szemé csillogását, a történelem változásaiban az ő lábanyomát s egyéni örömeidben vagy nyomorúságaidban az ő simogató, vagy próbáló kezét.

Ha ezért kinevetnek az „okosak”, akik az emberi értelem kalodájába akarják zárni a Mindenható és végtelen Isten világát, te mosolyogj rajtuk. Mosolyogj annak az embernek a fölösleges nyugalmával, aki tudja, hogy Istennek jelenlétű ereje sokszor látszólagos ellentmondásokon át, de állandóan és tevékenyen készíti elő azt az időt, amelyben az ő fensége mindörökké megnyilatkozik s amelyben neked is már előre meg van határozva a helyed.

K. L.

veleken. Milyen igazi „reformáció” történt ott, ahol ilyen nyilvánvaló jelek beszélnek!

Hogy a lelki megújulás mennyire valóságosan áthatja az életet, hadd említsünk meg egy példát. Ismeretes, hogy Délunántúli népnek állandó égető kérdése volt: az egyke. Már az 1949-es hivatalos egyházi jelentések szerint, az itteni egyház-megújulásban hosszú évtizedek után az elveszületések száma először haladta meg a halálozások számát. Igen, Isten Szent Lelke nem csak a „lelket”, de az egész embert is megújítja! „A régiék elmultak, imé újjá lett minden.”

Mindezeket elolvassva, tudod-e kedves Testvérem, mikor ünnepelek az idén is, itt a szabad világban, igazán reformációt? Ha találász va-

on azután szívedet megújítod otthoni szereteteink és a mi közös Urunknak és hálát adsz azért a kegyelméért, hogy Ő ma sem hagyja magára az övéit. Sőt inkább csodálatosan megújítja a halál árnyékában élőket. Ha mindent elvesztenének is, mi csak kedves veszténének is, ami csak kedves volt nekik, — megtalálják az egyetlen drága kincsét: Őt magát, a vigasztalások Istenét!

Utána kérheted, hogy folytassa tovább népünkben az „új reformációt”, terjedjen el minél szélesebb rétegekben.

Végül pedig könyörögj önmagadért. Vajha Téged is megújítana az Ur, Aki talán a Te otthoni családtagjaid életében is oly csodálatosan munkálkodott. Egyházi Pál.

Reformáció.

1517 október 31-én szegelte ki Luther Márton ágostonrendi szerzetes a wittenbergi vártemplom kapujára 95 vitatételét. Evvel az eseménnyel vette kezdetét az a mozgalom, melyet összefoglaló névvel reformációnak nevez a történelem. Nyomán megmozdult először Németország, később az egész Európa vállalva a küzdelmet a hit és a Szentírás központi jelentéséért a maga vallásos életében.

Azokban az országokban, melyekhez a reformáció első századainak történelme fűződik, ma romok között menekülttáborok gyűjtik magukba azokat, akiket kiűzött otthonukból a politika sok kegyetlen jelszava és még kegyetlenebb ökle. Emberek népesítik be Európa és a többi földrészek országújtait, akik előtt új élet felépítésének nehéz feladata áll. Mögöttük mind nagyobb messzeségbe vész az „otthon”, melyről csak az álmok beszélnek még, míg körülöttük egy „más” világ a maga életét és követeli tőlük a hozzá való alkalmazkodást. Ilyen körülmények között mindenki számára az első feladat az anyagi alapok biztosítása. Evvel együtt jelentkezik azonban egy másik probléma is: a világkép megtartása és újjáalkotása a változott körülmények között, az eltűnt szenvedések és a változott szellemi hatások nyomása alatt. Ha az otthon után újra és újra felkél bennünk a sóvárgás, ez nem csupán egy többé-kevésbé szilárd anyagi biztonság utáni vágy, hanem egy világ után is, amely a miénk volt és a miénk marad, s amelyen mindennek megvolt a századok során kialakult helye és jelentése. Egy új világban gyökeret verni éppen ezért sokkal több, mint gazdasági önbiztosítás. Jelenti ez az abban való elhelyezkedés: a világkép tekintetében is. Ez azonban nem történhetik meg az újonnan talált puszta lemásolásával, hiszen a másolt dolgok a másoló igazi tulajdonává soha nem válnak. Ez a körülmény első-sorban azt a feladatot rója mindenre, hogy a maga élete szellemi alapjai felett újra eszmélkedjék.

Ez annál jelentősebb feladat, mivel az egész emberiség hatalmas vajadásban van.

A krízissel egyben az abból kivezető utak is adva vannak és minden út kezdetén ott állanak annak apostolai, akik kérnek, menjünk velük. Utunk apostolok hívogató szavai között folyik és éppen ezért hitbéli állásfoglalást követel tőlünk. Mert a világkép a hiten épül fel.

A változások, az azokkal járó szenvedések mindenkit befelefordulásra kényszerítenek. Fel kell, hogy vetődjék minden keresztyénben ilyen fordulóponton a kérdés: hogyan is állok én a keresztyén-séggel szemben? Ha erre a válasz csak annyi: jó református, jó egyháztag, jó magyar voltam és akarok lenni, akkor meg kell mondanunk: ez nem elég. Jézus Krisztus elsősorban nem ezt kéri tőlünk, hanem azt, hogy megtérjünk öhozzá személy szerint egyenként a magunk döntéséből. Ez az első és elengedhetetlen követelmény és ez a reformáció igazi értelme és feladata. Személy szerint külön kell igent mondanunk erre a kérdésre, újra és újra olyan körülmények között, amelyek között éppen vagyunk: a menekülttáborokban, vagy valahol egy új-életkezdés verejtékezésében. Ha azonban az igent kimondtuk és ennek következményeit vállaltuk, adva van az alap, melyen állva — bárhol legyünk is — megtartjuk magunkat

Isten szövetségében. Evvel együtt adva van az is, ami által megtaláljuk kapcsolatunkat azokhoz is, akikhez az új világban Isten keze vezetett. Nem a nemzeti elkülönülésben, amely az egyik embert a másiktól — minden jóindulattal ellenére is — többé-kevésbé elzárja, hanem a Jézus Krisztusban vetett hitből fakadó szeretetben, mely mindegyiket egybeköt. Mindez természetesen nem jelenti azt, hogy magyar voltunkat megtagadnánk, sokkal inkább azt, hogy az abban adott értékeket mások számára is gyümölcsözővé tesszük és a mások szellemi értékeiből magunk is épülünk.

A megtérés döntéséből azonban egy további feladat is fakad. Az t.i., hogy tájékozódjunk, miként adjunk feleletet mint keresztyének az élet felvetődő kérdéseire keresztyén életünk felépítése folyamán. Ha a keresztyén teológiával foglalkozunk egy kissé, mindjárt érthetővé válik számunkra például a különböző protestáns egyházak közötti különbség. — Amely otthon nem volt oly éles és sokszínű, mint nyugaton — s amely sok testvérünk számára nehézséget jelent új hitbéli otthona megtalálásában. Ily módon azonban öntudatosabb lesz a magunk hite is, minél gyakrabban szembeesítjük arval, amit mások hirdetnek. Ezt a feladatot mindnyájunknak vállalnunk kell éppen azért, mert egyházunkban nincsenek dogmák a római katolikus értelemben. Az egyetemes papság egyháza vagyunk, ennek minden kockázatával és minden feladatával. Különösen nagy segítséget jelent a tájékozódásban az, hogy az emigrációban szinte mindenki megtanul egy-két világnyelvet. Miért ne használnók fel ezt szerzeményt egy ilyen fontos cél érdekében?

Mi, hazánktól messze került, új otthon kereső magyar reformátusok nem mulaszthatjuk és ezt a reformációt a magunk életében. Megtérés Jézus Krisztushoz és ennek világnézeti következményeiben való lemerése, ime ez az a reformáció, az a megújulás, melyet Isten kér tőlünk ma különösen, midőn megpróbáltatásoknak vetett alá csak azért, hogy megállassuk: Ő milyen nagyon szeret bennünket.

„Te, óh Istennek embere... kövessd az igazságot, az istenfélelmet, a hitet, a szeretetet, a békés-séges türelmet, a szelidséget. Harcold meg a hitnek szép harcát, nyerd el az örökéletet...!” (I. Tim. 6:11, 12.)

Tóth István.

ARAD!

Mi mindent juttatsz eszünkbe, ha kimondjuk nevedet. Először büszke, nagyszerűen megépített vára voltál a magyar önvédelemnek, azután börtöne, majd vesztőhelye lettél szabadsághőseinknek. Virágzó városa voltál a magyar kultúrának, hogy az első világháború békediktátuma megfosson életelehetőségétől.

Október 6-án lelünk és elménk feléd fordul, mint a magyar szabadság és élni akarás hős mártírjainak vérértől megszentelt hely felé. Kik a mártírok? Kik minden erejüket, munkájukat, életüket egy nagy és szent eszmének állítják a szolgálatába és ha kell-vérükkel tesznek tanúságot annak igazsága mellett, amiért küzdöttek. Az Istentől kapott legszentebb és legtisztább emberi jogok védői és harcosai és mindig a sötét, ezeket lábbal tipro, könyörtelen, boszúálló önkény áldozatai. Haláluk minél meggyalázóbb akar lenni, annál örökeletet-

HARANGDÖLV

Szerkeszti: Dr. Zayzon Sándor.

Ismerd meg önmagadat.

Pál: Rómabeliekhez írt levél 7. 14—25.

Pál: Korinthusbeliekhez írt levele 15. 45—49.

Szeretett keresztyén magyar Testvérem! Olvasd illő áhitattal és figyelemmel a megnevezett Szent Helyeket és akkor ezek, mint reflektorok világítják meg a Te emberi mivoltodat.

Az Ur porból vette testünket és szellemét lehelté belénk, ezért ket-
tőz törvény uralkodik rajtunk: a megelevenített porból lett húsunk és vérnek a törvénye és a belénk lehelt isteni szellem törvénye.

Ezért az igaz keresztyén ember élete belső küzdelem, hogy melyik törvény szabjon irányt földi életének. A hit által elnyerhető kegyelemtől függ, hogy melyik szerint tudunk élni és ez dönti el azt, hogy milyen lesz saját életünk és embertársainkhoz való viszonyunk.

A vértől és az ember indulatától született emberben ezeknek a törvénye is uralkodik és ez a törvény erős, mert bennünk él, tagjainkban, csontunkban, velünkben. Ez a törvény viszi az első Ádámot az Ur akaratával való szembehelyezkedésre, ez a törvény vezeti Káin kezét a testvérgyilkosságra, mert ennek a törvénynek hatása alatt az ember azt cselekszi tehetetlenül, amit gyűlöl. Ezért kell minden igaz keresztyénnek kétszer születnie: először testtől, azután víztől és lélektől.

Az első törvény írja életünkbe a könnyelműséget, a könyörtelenséget, gyűlölködést, kapzsiságot, önhittséget, dőlyföt és az Isten elleni lázadást, melyek itt a földön hasonló érzelmeket váltanak ki velünk szemben embertársainkból és reánk Isten haragját és a megpróbáltatásokat.

A második törvény parancsa, a szeretet két nagy parancsa. Ezeknek teljesítése az élő forrása az Istenbe vetett mélységes hitnek és a Véle szemben való gyermek-i engedelmességnek. S az embertársainkkal szemben való igaz keresztyéni magatartásnak, melyről így ír Pál apostol a Rómabeliekhez írt levele 12. részében: A szeretet képmutatás nélkül való legyen. Iszonyodjék a gonosztól, ragaszkodjék a jóhoz. Atyafüti szeretettel egymás iránt gyöngédek, tisztelőtadsággal egymást megelőzők legyetek... Örüljétek az örülőkkel és sírjátok a sírókkal. Egymás iránt ugyanazon indulattal legyetek... Senkinek gonoszról gonosszal ne fizessetek. Ha lehetséges-amennyire rajtatok áll-minden emberrel békében éljétek. Magatokért bosszút ne álljatok. Az első törvény erős, mert testünkkel született és húsunkban és vérünkben él, a második az isteni szellemmel belénk oltott erkölcsi törvények alapján a lelkiismeret hangján szól hozzánk. Ez a hang távolról jön, tiszta, de csendes, a földi élet morajló küzdelemében nehezen érthető, sőt elnémítódik, mert meghallására képtelenek vagyunk. Kedves Testvéreim! bizonyára voltatok már sok templomban. Vannak külsőleg gyönyörűen felépítettek, valóságos építészeti műemkek. Elragadtatva nézi szemünk

mindaddig, amíg meg nem kezdődik benne az istentisztelet. Ekkor jön a nagy csodálás, mert nem lehet, vagy csak egyes pontokon lehet tisztán hallani az imát, éneket, az igehirdetést. Valami zavar. Zavarja a falakról visszaverődő visszhang. Igen, az építőnek mindenre volt gondolja, csak arranem, hogy a templomnak csak egy hivatása van hogy Isten igéje hirdetésének a megszentelt hajléka legyen.

Van egy templom az elrabolt Erdély fővárosában-Kolozsvárott-a Farkas utcai öreg templom. Ebben tisztán lehetett hallani az Ur szavát, mert az avatatlan kézzel végrehajtott restaurálás előtt a szószerű könyöklőjére tett zsebora ketyegését meg lehetett hallani az egész templomban.

Istennek sok elrejtett titkos temploma van, mert ez kellene legyen minden igaz keresztyén embernek a szíve és lelke. Ez a templom épül a születéstől a sírig, s a lelki öntudatra ébredés pillanatától kezdve a földi építőmesterei mi magunk vagyunk. A templom külseje a testünk, mely az anyag törvényszerűsége alatt áll, s így uralkodnak rajta a test törvényei, szentélye a szív és lélek, ahol felhangzik mindig lelkiismeretünkön keresztül az Ur szava, ha döntőnk kell cselekedeteink felett.

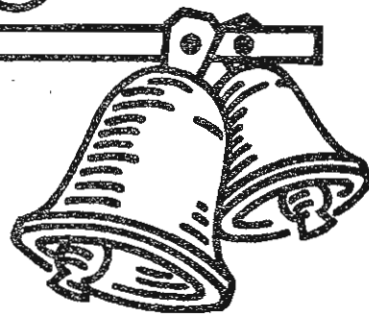
Ha életünkben uralkodók a test törvényei, mert azok győztek a mi belső küzdelemünkben, akkor olyanok leszünk mint az a templom, mely földi szempontból gyönyörű, csak épen az Ur szavát nem lehet benne hallani.

Ha hitelt kért kegyelem folytán a Megváltónk tanításai érvényesülnek a mi életünkben, a mi belsőnkben hordott templomunk hasonlatos lesz az elrabolt ősi magyar kálvinista istenhajlékhoz, melyik külsőleg is szép a maga egyszerűségében, de benne mindig és mindenkor hallatszani fog az Ur szava.

Nehéz küzdelmet, lemondást jelent és önmagunk legyőzését kívánja az Isten törvényei szerint való építőmunka, de ha véghez tudjuk vinni egy csodálatosan felemelő boldogságot ad, mely hasonlatos ahhoz, amit egy turista érez, ha kifáradva, áttáradva, talán felsértett lábakkal is, éhesen, de felér a tetőre és eléje tárul az addig nem látott, csak hírből hallott csodálatos panoráma. Elfelejt minden nehézséget és felujong a lelke.

Ez a hrc és annak megállása, az igaz keresztyéni élet, s aki megállotta, az az igaz keresztyén.

Ha az ige fényénél figyeljük az emberek életét, azt látjuk, hogy a magát keresztyénnek nevező világunkban olyan kevesen vannak, akikről ez elmondható. Nézz körül. Ünnepeken tele vannak a templomok, nagy ünnepeken istenszolgái kevesen vannak a sakramentumok kiosztására. A jelenlevők mindenike mélységesen megsértődnek, ha azt mondanád neki, hogy nem jó keresztyén. Milyen kevesen vannak pedig közöttük a lelkiismeretűek, akik magukat mindig bűnösnek érzik, akik soha sincsenek megelégedve önmagukkal és sóvárognak Krisztus után. Milyen kevesen vannak a könyörülő szamaritánu-

sok és akik úgy élnek, amint azt Pál apostol tanította.

De mily nagy azoknak a száma, akik úgy imádkoznak, mint a fari-zeus, hálát adok Néked Uram, hogy nem vagyok olyan nyomorult, mint a mellettem térdelő. Igen azt hiszik ők a hibánélküliek. Hányan vannak, kik megszokásból elmormolják az imát, ott ülnek testileg, de lelkük talán ugyanabban az időben valami nagyon is földi érdekeket szolgáló dologgal foglalkozik, melyet az istentisztelet után kell elintéznük. Titokban megnézik az órájukat, nem kell-e vajon menniük, megvárhatják-e az istentisztelet végét? Mellüket verik, de nem bűnbánatból, hanem öndicséretből: nézzétek, ki vagyok én! Mit tettem, mit fáradtam? Aztán folyik ajkukról a panaszkodás, hogy mások nem ismerik mindazt el, ellenkezőleg semmittevessel vádolják őket. Panaszkodnak, mert saját lelkiismeretük előtt öngazolás, ha elhagyják istenházát beszédjük közönséges, sőt káromkodás. Szeretetről beszélnek, s a legalattomosabb bosszúállók tudnak lenni. Élénken él még egy példa emlékezetemben, mikor autón együttmentem valakivel, aki csak embertársai megsegítésének állt tolag és - hogy óriási befolyását és hatalmát igazolja-háromszor kimutatott, nézd ezt az embert is én tettem lehetetlenné, mert mert ellem mondanai valamit!

Kedves Testvéreim, ha látjuk és szenvedjük a mai élet nyomorúságait, ne lázadjon szívünk Isten ellen, hanem nézzünk önmagunkba, ott találhatjuk meg mindennek az okát. Istennek megmontó és boldogító akarata van a világgal és az emberiséggel szemben, megmutatta az utat a próféták és Szent Fia tanításain és példáján keresztül, de az ember nem tudta és nem tudja megérteni. Nem tudta és tudja megérteni, hogy épen teremtetése által, a lélek adományozása által magához emelte az Ur és részesévé tette az Ő akarata beteljesülése munkájának. Elője írta a nagy parancsot: ismerd meg tenmagadat, tőrekedj Belém vetett törheteften hittel legyőzni magadban a bűn törvényeit, akkor segíteni foglak ingyen kegyelemből a Szent Fiam áldozatától, hogy a küzdelemben diadalt arathass.

Kedves Testvéreim! földi és túlvilági boldogságunk feltétele, hogy belső harcunk, amely egyszersmind életünk nagy próbatétele is, diadal-lal végződjék, hogy Istennek bennünk elrejtett titkos temploma úgy épüljön fel, hogy abban az Ur szava mindig és mindenhol hallható legyen.

Vigyázzatok, hogy Jézus tanításai szerint éljétek úgy saját egyéni életetekben, mint a közösségi életben és imádkozzatok bensőséges hittel Istenhez az Ő erőt adó kegyelméért, melyet megad mindenkinek, aki igaz hittel és bizalommal kéri. Amen.

dr. u. Z. S.

dobb lesz, mert a gyalázat és az ártatlanvér azok fejére hull a vissza, akik a tettet elkövették. Megismétlődik a Pilátus előtti jelenet: az Ő vére rajtunk és utodainkon. Tettük következménye előbb vagy utóbb ö reájuk sujt le.

A szabadságáért küzdő magyar-ság legyőzhetetlen volt, míg végre a gyűlölettől elvakult, tehetetlen hatalom felidézte a keleti rémet, az apokaliptiszi lovasainak hadát és tudott találni oroszvezető magyarokat is. Így folytatott vére egy újjászülni akaró nemzet szent lelkesedése.

Görgy Paskievics előtt tette le a fegyvert, ki tábornoki és katonai becsületszavával biztosította a hősie-sen küzdő magyar tábornokok és honvédek számára a büntetlenséget, az amnesztiát.

A becsületszó nem tartott meg, kelet Leviathanja szembe került ké-

sőbb a boszúálló hatalommal, h ogy hetven évvel később elnyelje azt a hatalmat, amelyiknek 1849-ben segített a szabadságharc elnyomásában.

Azután megint ötven évet fordult az időkereke. A cári Leviathan az Antikrisztus szolgálatában áll, minden emberi jogot, szabadságot és kulturát elnyelni akaró vörös szörnyeteggé változott. A földi érdekeiben megsértett és mindent saját maga hatalma alá hajtani akaró erők megint felidéztek a szörnyeteg szellemét. Megint voltak, akik hitték, hogy ki lehet egyezni vele. Hiába hullott a magyar mártírok és hősök vére a Kárpátmedencében, a magyar szabadság elveszett, a nép rabszolgaságba süllyedt vagy szétszórattott, de vele együtt elbukott a nyugati keresztyén népek kulturájának, szabadságának biztonsága is. Magyar-országot nyugat Istentől rendelt vé-

dobástyáját, önkézevel rombolta le Nyugat, s ma kétségbeesetten szenvedködik, hogy megmenkthesse magát a mindent elnyelni akaró vörös rémtől.

Aradi Tizenhármak, mi a Ti martírhalálotok nagy tanúsága a magyarság, az Istentől honfiktársul rendelt népék és az egész világ számára?

Ha olvassuk neveiteket, képviselve közöttük nemcsak a magyarság, de a közös hazául rendelt Kárpát-medence minden népe és nemzeti-sége. Amig együtt küzdöttünk közös akarattal, a poklok kapui sem tudtak diadalt aratni felettünk, de amikor a kigyó csábítószavának engedve más-más utakon kerestük a boldogulást, sorsunk megpecsételtette. Ez következett be nemcsak 1849-ben, hanem az első és a második világháború után is, csak a meg-

vel ellenkeznek. Nekünk közös haza rendeltetett, hogy annak őrizői és művelői legyünk, mivel vétkeztünk a rendelkezés ellen, mint az első emberpár, mi is kiűztünk a nyomorúságba, mint ők. Ha ezt a megpróbáltatások sulya alatt meg tudjuk érteni, boldogok élhetünk együtt az Istentől kapott szabadságban, nyugodalomban és a szó nemes értelmében vett emberekkel. Ha nem tudjuk megérteni, sorsunk a közös rabszolgaság, pusztulás és halál.

De a világ nagy népei is megtanulhatják, hogy amit Isten alkotott, azt kicsinyes emberi érdekből, emberi elgondolásból lerombolni nem szabad. Mi történt az első világháború után? A Kelet-és Közép-európa nyugalmát biztosítani tudó bástyát lerombolták könnyelmű kezek. Keletkezett egy politikai légürestér, mely játékszere lett a földi hatalmi törekvéseknek. A felrobbantott bástya romjai még egy darabig állottak, mint egfelé nyuló, segítséget kérő és figyelmeztető kéz ujjai, hogy aztán földdel egyenlővé tegye a felszabadító képeben tetszelgő, nőket meggyalázó, embereket rabszolgaságba hurcoló és az 1919-ben történt legyőzéstől bosszúért lihegő vörös rém.

Ma sokan gondolkoznak egy új bástya felépítésén, de ha az nem Isten akarata szerint fog felépülni, romba fog dőlni, mint a babiloni torony, maga alá temetve az újra sarjadó életet és megteremtve az egymást megérteni nem tudó népek khaosztát.

dr. u. Z. S.

1849. október 6.

Arad

Kivégeztetett a magyar szabadságharc 13 honvédtábornoka:
Kiss Ernő, golyó által;
Aulich Lajos, kötél által;
Damjanich János, kötél által;
Nagy Sándor, kötél által;
Vécsey Károly kötél által;
Török Ignác, kötél által;
Lahner György, kötél által;
Knézics Károly, kötél által;
Pöfötenberg Ernő, kötél által;
Leiningen Károly, kötél által;
Schweidel József, golyó által;
Dessewffy Arisztid, golyó által;
Lázár Vilmos, kötél által;

„... De még ennyi véraldozat sem elégítette ki a bosszúszomját. Battyáni és a tábornokok kivégeztése után a polgáriakra került az újabb sor...” (Horváth Mihály egykorú feljegyzéséből).

Széchenyi István:

1857.

A Nagy Sztáírából.

„Ha valami ezred esküvésit megtöri, decimálják, és ezt elérheti. Egész ezredet azonban, bár a leg-súlyosabb tettért, egytől-egyig, kivétel nélkül levágni, kiirtani, ily gondolatra legjobb kedviben még Néro sem bukott. Rebéllió alkalmával 5—6, bár százát lenyakaztatni-még ezt is elérheti, de ily vérontás után, kivált ha megtört a feltámadás, tüstént be kell következni általános amnesztiának, és ha ez bekövetkezik, alkalmasint jó sikerrel fel lehetet volna kiáltani. „Felejt-sünk!” De ez senkinek sem jutott eszébe vagy inkább szívbe-és hinc illae lacrimae; mert minden csepp vér, mely példaadásra nem szükséges és lesújtott ellenszegülés után öntetik azon bosszúló gyilkosnak fejére száll, ki ily iszonyatnak szerzője. — E tekintetben hogy folytak 1848 után a dolgok, mikor már tők életesen le volt verve a nemzeti felgyulladás és csak itt-ott reszkettek még elvágott véres tagok, és a világ iszonyodására annyi jeles egyén hurcoltatott vesztőhelyre, mint e

rengeteg udvozio vers nyelert:

írta: ARANY JANOS

Edwárd király, angol király léptet, fakó lován:
„Hadd látom, úgymond, mennyit ér A welszi tartomány Van-e ott folyó és földje jó Legelőin fü kövér? Használt-e a megöntözés: A pártos honfivér? S a nép, az istenadta nép, Ha oly boldog-e rajt Mint akarom, s mint a barom Melyet igába hajt?”

— „Felség! valóban koronád Legszebb gyémántja Welsz: Földet, folyót, legelni jót Hegy-völgyet benne lelsz. S a nép, az istenadta nép Oly boldog rajta Sire! Kunyhói mind hallgatva, mint Megannyi pusztá sir”
Edwárd király, angol király Léptet fakó lován:
Körötte csend amerre ment és néma tartomány. Montgomery a vár neve, Hol aznap este szállt Montgomery, a vár ura Vendégli a királyt. Vadat és halat, s mi jó falat Szem-szájnak ingere Sürgő csoport, száz szolga hord, Hogy nézni is tereh. S mind, amiket e szép sziget Étel-italt terem S mind, ami bor, pezsgő forr Túl messzi tengeren. „Ti urak, ti urak! hát senki sem koccint értem pohárt? Ti urak, ti urak! Ti welsz ebek! Ne éljen Eduárd? Vadat és halat, s mi az ég alatt szem-szájnak kellemes, azt látok én: de ördög itt belül minden nemes. Ti urak, ti urak, hitvány ebek! Ne éljen Eduárd? Hol van ki zengje tetteim Elő egy welszi bárd...!”
Egymásra néz a sok vitéz A vendég welsz urak: Orcáikon mint félelem Sápadt el a harag. Szó bennszakad, hang fennakad Lehellet megszegik Ajtó megöl fehér galamb Ösz bárd emelkedik. „Itt van király, ki tetteid elzengi!” mond az agg, s fegyver csörög haló hörög amint húrjába csap:

„Mert vannak betűk, amik nem hallgatnak. Sorok, amikben jajki-áltás „ézzengés, gyászharang hang-

világon sehol és soha ezelőtt — valljon volt e általános amnesztiáról szó. Igen és csak erről volt szó, és pedig nemcsak az osztrák birodalomban, hanem egész Európában-csak egyetlen egynek szájába nem akart jutni e kis, milliókat megboldogító szavacska—és ezen száj Ferenc Józsefnek incostabilis tulajdona-akkor húsz éves volt, az életnek azon favens korában, mikor a közönséges embernek szíve még dobogni szokott, és rothadásnak még nem indult. Valóban még messze viheti... A császár hallgatott és amnestia helyett, egytől-egyig mind üzőbe vétetett sine exceptione, kinek nagyobb büne nem is volt, mint az, hogy a rebélliót véletlenül megszagolta. — Mindazok, kik segítséget hoztak a muszka cárral bölcs Jellasicstól ideértve, pedig mint kinyomott citromhéjak ganéjra hajlítottak... Minden ember kimondhatatlan ötmére, aszszonyi angyalt kapcsolt a császár magához, és azt hitte nagy és kicsi, most megindul szíve, és most tán ki fogja mondani ezen oly sok kinek közti várt szót: „amnestia...” De ő hallgatott. Megáldotta most az ég gyönyörű leány magzattal, de

A reformáció főbb adatai.

1521-ben volt a wormsi birodalmi gyűlés, melyre V. Károly német-római császár megidézte Luthert — kit időközben a pápa kiátkozott —, hogy adjon számot tetteiről. Luther Husz János tragikus példájától — kit 1415-ben a konstanzi zsinat halálraítélte s elevenen megégették — nem engedte visszaréttenteni magát, megjelent Wormsban s az akkori keresztény világ hatalmasai előtt nemhogy nem vonta vissza tanait, hanem bátran kijelentette: „Itt állok, másként nem tehetek, Isten engem úgy segítjen!”

1531-ben, a kappeli sikon halt hősi halált a mindössze 47 éves Zwingli Ulrich zürichi reformátor

le tetten ezt király:

Levágva népünk ezrei

Halomba, mint keresz

Hogy, sirva tallóz, aki él:

Király! Te tetted ezt.”

„Máglyára el! igen kemény...”

Parancsol Eduárd —

„Ha! lágyabb ének kell nekünk.”

— S belép egy ifjú bárd.

„Ah lágyan kél az esti szél

Milford öböl felé;

Szüzek síralma, özvegyek

Panasza nyög belé.

Ne szülj rabot, te szüj!

anya: ne szoptass csecsemőt...”

S int a király. S elérte még

A máglyára menőt.

De vakmerőn s hivatlanul

Előáll harmadik:

Kobzán a dal magára vall,

Ez ige hallatik:

„Elhullt csatában a derék —

No, halld meg Eduárd:

Nevet ki diccesel ejtené,

Nem él oly welszi bárd!

Emléke sir a lanton még —

No halld meg Eduárd:

átok fejedre minden dal

Melyet zeng welszi bárd.”

„Meglátom én!” —

S parancsot ad

Király rettenetést:

„Máglyára, ki ellenszegül

Minden welsz énekest.”

Szolgái szétszáguldanak

Országserint tova.

Montgomeryben így esett

A híres lakoma. — —

S Edward király, angol király

Vágtat fakó lován:

Körötte ég földszint az ég

A welszi tartomány.

Ötszáz bizony, dalolva ment

Lángsírba welszi bárd

De egy se bírta mondani

Hogy: éljen Eduárd.

„Ha, ha! mi zúg?... mi éji dal

London utcáin ez?

Felköttem a Lord-majort

Ha bosszant bármí nesz!”

Áll néma csend; légy szárnya bent.

Se kiűnn nem hallatik:

„Fejére szól, ki szót emel!

Király nem alhatik!”

„Ha, ha! elő síp, dob, zene!

Harsogjon harsona:

Fülembe zúgja átkait

A welszi lakoma...”

De túl zenén, túl síp-dobon

Riadó kürtön át:

ötszáz éneklő hangosan

A vértanúk dalát.

zik! Sorok, mik a posztóval bevont dobok hangján dübörögnek.”
Jókai Mór

ő mindegyre hallgatott, és ez alatt folytak mindég a soha megszűnni nem akaró üldözések és investigátiók, nagyrésze a felfingerlett magyaroknak akasztója és éhhalál közé állítva, desperatióból és az amnesztiára hiába várván, elvégre rablóvá gyilkossá lön-míg egy másik magzattal ajándékozta meg őt a sors, mely kisedet már születésének kezdetén használtatik a felvett felfangpolitika következtében, mint csábító szer. „Gizellának” keresz-telik és magyar leányzót állítanak melléje-mert úgy hiszik, a magyar elég ostoba, ily horogba csipni-és amnestia helyett ily nagy és feleltet becses pótlékot örömmittasan elfogadni; — most pedig — mind ezen atyáskodó fogások után, mi már-már kínos kacajra gerjeszt, még azon komédiára is kényszeríti a romlásnak indult hajdan erős magyart, hogy Európának szemfényvesztésére, pesti és magyarországi útja alkalmával, örömet, jó kedvét, meglegedését tárja ki torka és egészsége megszakadtáig... S valljon ki oly merész vagy inkább oly szemtelen azt állítani, hogy mindez, mit most elősoroltam, szórul-szóra nem igaz?...”

az evangéliumi kereszténység ellen-ségei ellen vívott harcokban.

1536-ban, Baselben írta meg a harmadik nagy reformátor, az akkor mindössze 27 éves Kálvin János legnagyobb életművét: A keresztény vallás rendszere címmel.

Az 1550-es években jelentkezik a svajci reformáció hatása is hazánkban, főként a tiszántúli részekben a zwingliánus Kálmáncsehi Sánta Márton reformátor munkássága révén. Ezt követően, ugyancsak a század közepe táján már a kimon-dott kálvini irányzat is terjedni kezd s hamarosan egybeolvadt a zwingliánus irányzattal.

1567-ben volt a debreceni zsinat, mely a legnagyobb magyar reformá-

ben bíró volt egy idegen-testület, Mindegy akármely vére, csak meleg melynek tagjai senkit, de senkit nem legyen...”

A fejjörcsök napján

Haynau.

A teljhatalmú kormányzóknak fejjörcsei vannak. Brescia ostroma alatt kapta azokat. Mikor bevonult az elfoglalt városba egy ablakból, valami szerzetes kétszövű fegyverrel kétszer lött a fejéhez. Nem találta. Megtorlásul a tábornok hekatombét csinált a város fő fő polgáraiból.

Hanem a fejét mégis eltálalta valami. A rettenetes fejjörcs, melynek lüktetése alatt, mintha mindazon golyó találkoztól adna egymásnak az ő agyában, amit ő „izent” másoknak. Ily óráiban a nagy embernek félelem hozzá közeledni; örvöng a fájdalomtól s legkedvesebb emberére is dühös. Mindenki hibát talál, mindenkire gyanakszik, senkinek nem irgalmaz. Hiszen az ő fejének sem irgalmaz az a láthatatlan démon, aki kinpadra feszíti a hatalmát; homloka körül csavarja a spanyol diadémot, s kalapácsokkal üti halántékait; ki forró pokolléggé mártja bele fejét, és szemei előtt tüzzel festi ki a világot. Hasztalanul jönnek hozzá ilyenkor kegyelemért, hasztalanul magyarázzák előtte ilyenkor, a napfényű igazságot! — Hát, az ő kintója kegyelmez e neki? hát az ő tortúrájának van-e valami igazság írva a gyógyszerekben?

Es ezen ember tartott törvényt egy legyőzött nemzet felett...! A kintó fejjörcsöknek egy ily órájában, este későn, a győzött ember egyedül ült szobájában s tizedszer vágta földhöz az orvos-ságot amit tiszter megújított egy nap. Ilyenkor senkinek sem volt szabad bejönni hozzá. Még az orvosokat is kikergette. Miért nem tudják legyőzni az ő üldözőjét. — Komornyikja mégis be mert hozzá jönni lábhegyen. — Valaki akar excellenciáddal beszélni! — üzd el! — Egy nő! — Pokolba valamennyi jajveszékkel asszony-sággal. Ma nem akarok nyafogó pófákat látni! — Az a hölgy Plankenhorst Alfonsine báróné, bátorokdék a komornyik megjegyezni. — Azt mondja, hogy legsürgetősebb beszéde van excellenciáddal. — Erős jellemű dáma. Jó. Bocsásd be. Hisz ez nem nő, hanem ördög. —

Aztan leült karszékebe, feje kendővel bekötve, úgy várta látogatóját. — Alfonsine úti köntösben lépett be hozzá.

— Röviden fogok szólni, tábornagy úr; ma tudtam meg, hogy ön föl fog mentetni Magyarországot kormányzóságától. —

— Hah! — A beteg embernek ez egy ágyúlövés volt az agyán keresztül. — én? s miért? —

— Végét kell szakítani a szigornak, amit ön eddig gyakorolt, s felvilágosítani róla a világot, hogy ez nem a kormánypolitika hibája, hanem személyi túlbuzgalom.

A beteg ember két tenyerét halántékaira nyomta. Valami ki akart törni azokon. — Holnapon más rendszer álland be, más tényezőkkel. A halálbüntetés megszűnik, s csak fogságot fognak azontúl az elítéltekre mérni. —

— Ah! Nagyon köszönöm önnek ezt a hírt baronessz. —

— Holnap reggel megkapja ön a felmentést, még egy éjszaka van hátra, ami alatt önnek tennie kell.

— Tenni fogok! Arra esküszöm!

— Tábornagy úr, ön tudja minő fogadás köt engem önhöz. A bosszú. Megalázva, széttiporva látni azokat az embereket, kik bennünket megtámadtak, kigúnyoltak, kik elpusztításunkra összeesküdtek. Kiirtani ezt a javíthatatlan ivadékok, mely ha életben marad, újra fölemeli fejét, újra harapni fog. Megbosszulni azt a sok nemes vért, mely végig öntözte ez átkozott földet. Ezért imádom önt; mert önnek ez kezében volt, és megtette azt.

— Igen... valóban szükséges, hogy legyenek ilyen lények a nap körül, akik elfoglalják a napvilágot s árnyékot vetnek a földre; akik mérget csepegtetnek a sebekbe és bosszúterveket koholnak ki... — s jó, hogy van egy félörült ember, aki az ön álmait megvalósítja. A világ vértengerbe úszik körülötte. S az égő fej szomjazzza az egész vértengert. Holnap reggelre elmúlik a kin s elmúlik a hatalom. Mit tegyek ez idő alatt angyalarcu szép hölgy? — Mindent! A százfejú hidrának most egy nyaka van. Ez a nyak az ön kezében. Egy szorítás... s a munka a be van fejezve. Akkor aztán repülhet a kegyelem galambja. A denevérszárny gyorsabban repült: — Sok éjszakát lehet csinálni egy éjszakából. —

A nagy férfiú csöngetett. Hadsegédm jöjjön be.

Menjen ön sietve a főhadbíró ezredeshez. Mondja neki parancsolom, hogy ma 12 óra előtt minden hadbíró készen legyen a keze alatti perekkel. Tizenkét órákor összeüljön minden hadtörvényszék. Reggeli három órákor minden ítélet itt legyen nálam. Reggel öt órákor minden vádlott készen ítélete meghallgatására. A helyőrség fegyverben álljon...

A fejjörcsök embere pedig azt az utolsó tizenkét órát arra használta fel, hogy elővette 120 legfőbb vádlott perét, ítéletet hozatott benne. Az ítélet mindnek halálra szolt: ő pedig megkegyelmezett valamennyinek. Teljhatalma volt rá. Nem is hogy büntetéseiket átváltoztatta, enyhítette voma; elengedte minden dolgukat végkép és egészen. Menjenek szabadon.

A fejjörcsök embere e kintó órájában csakugyan bosszút állt, de nem az elbukottakon, akiknek ő tartotta fejkön a lábát; hanem a miniszteren, aki az ő fejére készült gázolni. Tömegestül lökte a végbocsánatot a terheltek közé. Most már tessék a miniszternek tovább játszani a partiet.

tor, Méliusz Juhász Péter előzetes munkássága révén a kálvini reformáció mellett foglalt állást.

1590-ben, a felsőmagyarországi Vizsoly-ban jelent meg a legelső magyarnyelvű teljes Biblia Károli Gáspár gónci református lelkész fordításában, minek hatása legalább olyan nagy volt a magyar nyelvre, művelődésre s mindenek-fölött a magyar protestáns egyházi életre, mint Luther német bibliafordításáé a német nyelvre, művelődésre és egyházi életre. Még a most égi megjelenőben levő magyar bibliafordítás is (odahaza, a kommunista kormányzat idején) tulajdonképpen Károli bibliafordításának az egyszerű revíziója.

1608-ban jelent meg Szenci Molnár Albert költői fordításában a 150 zsolttal magyar nyelven, melynek hatása szintén jóval túlterjedt az egyházi életen. Mai nap is ezeket a zsolttárszövegeket éneklik a protestáns magyarok világszerte.

Elhanyagolt véres szívünk... Sebeink megújulhattak százszor Ugy adta az élet

Támadtak a magyar sebeknél Mindig tüzezebb kelevények S mi árván, porban üszkösödünk. En-sírasunkat végigsírunk Hangosabb sírások Nekünk soha meg nem engedték Ugy licitált reánk, mint vásott! Kegyetlen uzsorás: a más sors. Ha harcaink parázsa lobbant, Világok gyúltak ki, Sohse tudott az igazsághoz Igazunk minket eljuttatni: Hamupipőke a magyar kín. Mégis és újra föl a szívvel Mi véres szívünkért, Mi kínunkért, mi bánatunkért Ha orkánzik a Mindenség is. Harcunk a magyar Pokollal van, Mindent erre tettünk Ennek a kapuit döngtjük Ezé a harcé lelkünk, testünk, Ez veszünk, vagy győzelmiink: sorsunk! Ady Endre.

JÖJJETEK

a Harangszó csatlakozásával
A Szétszórtságban Élő Magyar
Református Egyház Lapja

Főszerkesztő: Dr. Harsányi András

Németországi szerkesztő:
Dr. Zayzon Sándor.

Für den Inhalt verantwortlich:
Koppány János.

Kiadóhivatal: Bregenz, Belrupistraße 8
Druck von Felizian Rauch, Innsbruck